

Inovatyvi gimtosios lietuvių kalbos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programa

Daiva Vaišnienė

Lituanistinis ugdymas, apimantis visą kultūrinės aplinkos įvairovę, brandinantis kultūrinę ir pilietinę savimonę bei puoselėjantis lietuvių, šiandienos mokykloje yra vienas iš tvirčiausių šiuolaikiškos, kūrybingos asmenybės bei kultūrinės tapatybės formavimo pagrindų, nes kam, anot Bronislavo Kuzmicko, nesiseka rasti vietos kultūroje, tikėtina, nepavyks surasti ir savęs paties.* Siekiamybė sukurti bendrąjį kultūros lauką susiejant kalbą, literatūrą, kultūrinį ir istorinį kontekstą bei taip puoselėjant modernią lietuvių numatyta Lietuvių kalbos ugdymo bendrojo lavinimo programas vykdančiose mokyklose 2010–2014 metų strategijoje.**

Bene svarbiausios užduotys ir iššūkiai, susiję su šios strategijos įgyvendinimu, naujomis Lietuvių kalbos vidurinio ugdymo bendrosios programos nuostatomis ir besikeičiančiu mokymo turiniu, tenka lietuvių kalbos mokytojams, nes mokymosi sėkmė daug priklauso nuo mokytojo kūrybiškumo ir kompetencijos. Bendri lituanistinio švietimo stiprinimo tikslai į pedagogų dalykinių kompetencijų tobulinimą vis aktyviau įtraukia akademinę hu-

manitarų bendruomenę. Lietuvių kalbos institutas kartu su partneriais – Lietuvos edukologijos universitetu, Vytauto Didžiojo universitetu, Šiaulių universitetu, Lietuvos kultūros tyrimų institutu, Lietuvos kalbų pedagogų asociacija, Vilniaus verslo kolegija, Marijampolės kolegija, Panevėžio pedagogų švietimo centru, Kretingos r. Salantų gimnazija, Jurbarko Antano Giedraičio-Giedriaus gimnazija, Mažeikių Merkelio Račkausko gimnazija, Zarasų r. Dusetų Kazimiero Būgos gimnazija ir Lazdijų r. savivaldybės Švėntėžerio vidurinė mokykla – nuo 2010 m. įgyvendina projektą „Inovatyvios gimtosios lietuvių kalbos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programos įgyvendinimas“ (projekto Nr. VP1-2.2-ŠMM-05-K-02-007), finansuojamą Europos socialinio fondo lėšomis. Projekto rengėjai ypatingą dėmesį kreipia į naujausius kalbos, literatūros, kultūros tyrimus, platesnio kultūrinio konteksto išmanymą, informacinių technologijų taikymo ir modernios komunikacijos erdvės teikiamus privalumus, kūrybišką išplėstinio kurso medžiagos pateikimą ir interpretavimą.

Projekto metu įgyvendinama integruoti didaktikos metodais ir šiuolaikinėmis technologijomis papildyta kvalifikacijos tobulinimo programa, siejanti ir moderniai pateikianti literatūros, kalbos ir kul-

* Kuzmickas, Bronislavas. 2011. Tapatumo ieškime kultūroje. In: *Kultūros barai*, Nr. 4, p. 4.

** Prieiga internetu: [http://www.smm.lt/ugdymas/docs/Lietuviu%20kalbos%20strategija%20\(1\).pdf](http://www.smm.lt/ugdymas/docs/Lietuviu%20kalbos%20strategija%20(1).pdf)

tūros naujausius tyrimus, apžvelgiamos galimybės pritaikyti mokymui mokslo tyrimų infrastruktūras, skaitmeninius išteklius, aptariami komunikacijos ir retorikos ypatumai, mokinių kūrybiškumo ugdymo metodai. Taip pat sudaromos sąlygos išbandyti naujas technologijas, skatinama diegti inovatyvius lietuvių kalbos ir literatūros mokymo metodus, juos aptarti ir vertinti, konsultuotis su didaktikos specialistais, taip sukuriant erdvę aktyvesniam mokslininkų, pedagogų rengėjų ir lietuvių kalbos mokytojų bendradarbiavimui bei interaktyviam bendravimui pasinaudojant tiesioginių pokalbių sistema projekto svetainėje: www.kompetencija.vpulf.lt. Visi pranešimai, skaityti seminaruose (iš viso 32), taip pat skelbiami projekto tinklalapyje (www.kompetencija.vpulf.lt). Kiekvienas pranešimas papildomas reikiama metodine informacija (aptariant taikymo lietuvių kalbos pamokose galimybes, metodus, praktines užduotis ir pan.).

Programos turinys prisideda prie kintančio mokytojo vaidmens žinių visuomenėje ir šiuolaikiniam pedagogui būtinų naujų kompetencijų bei vertybinių nuostatų formavimo. Svarbu tai, kad projektas ne tik suteikia dalykinių lituanistinių žinių, bet ir metodinę pagalbą, kaip tas žinias įdiegti į mokymo turinį, taip pat stiprina mokytojų ir akademinės bendruomenės bendradarbiavimą – projekte išvien dirba mokyklos, mokslo institutai ir aukštosios mokyklos, rengiančios šios srities pedagogus, inicijuojami žinių ir patirties mainai, skatinamas ilgalaikis, o ne fragmentiškas bendravimas, stengiamasi kaupti daugiau dėmesio į mokytojų poreikius. Pedagogai klauso pranešimų

apie naujas technologijas ir metodikas lietuvių kalbos pamokose, galimybes pritaikyti mokymui mokslotyrimų infrastruktūras – skaitmeninius išteklius, kultūros animaciją, kūrybinio mąstymo, vaizduotės ir retorinių įgūdžių formavimą kalbos pamokoje, kultūrinį ir kalbinį paveldą ir kt., taip pat atlieka praktines užduotis konsultuodamiesi su lektoriais ir didaktikos specialistais. Projektą apibendrinant, 2013 m. numatoma baigiamoji konferencija.

Projekto veiklos apima keletą Lietuvos regionų: Vilniaus, Kauno, Marijampolės, Šiaulių, Panevėžio. Jame dalyvauja apie 200 lietuvių kalbos ir literatūros mokytojų. Mokymo programą sudaro keturių seminarų ciklas, o vienas seminaras trunka 2–3 dienas. Juose dalyvauja mokslininkai iš Lietuvių kalbos, Lietuvos kultūros tyrimų institutų, Lietuvos edukologijos, Vytauto Didžiojo ir Šiaulių universitetų, Lietuvos kalbų pedagogų asociacijos.

Pirmasis dviejų dienų seminaras „Naujos technologijos ir metodikos lietuvių kalbos pamokose“ įvyko 2012 m. sausio mėnesį. Įvadinis dviejų dienų seminaras daugiausia skirtas didaktikos naujovėms, kurias pristatė lektoriai iš Lietuvos edukologijos universiteto ir Lietuvos kalbų pedagogų asociacijos. Kalbėta apie gimtosios lietuvių kalbos mokymo metodus aspektus atsižvelgiant į atnaujintas Vidurinio ugdymo bendrąsias programas, brandos egzaminų reikalavimus, pakitusį mokyklos ir mokytojo vaidmenį puoselėjant tokią lietuvių kalbą, kuri formuotų laisvą, pasitikinčią savimi, kritiškai mąstančią, kūrybingą, atsakingą ir pilietišką asmenybę. Skaityti pranešimai apie kalbų mokymo naujoves Europoje, šiuolaikiško

turinio, susieto su naujomis informacinėmis erdvėmis, pateikimo būdus, mobiliųjų technologijų pritaikymą mokant lietuvių kalbos, interaktyvių literatūrinio (kultūrinio) ir kalbinio komunikavimo strategijų mokymą, lanksčiosios didaktikos idėjas mokyklinei liuanistikai.

Antrojo trijų dienų seminaro „Naujausi kalbos, kultūros ir literatūros tyrinėjimai: aktualios temos, skaitmeniniai ištekliai ir jų integracija lietuvių kalbos pamokose“ metu (2012 m. balandžio mėn.) aptarti naujausi lietuvių kalbos, literatūros ir kultūros tyrinėjimai, daugiausia dėmesio kreipiant į šiuolaikines informacijos kaupimo, tyrimo, sklaidos ir mokymosi terpes – skaitmeninius išteklius ir mokomąsias programas, analizuoti šiuolaikinių kalbos vartojimo erdvių (tinklaraščių ir pan.) kalbos ypatumus, kūrybinio rašymo dalykus. Taip pat aptartos aktualios kultūros problemos: žmogaus ir kultūros ryšiai naujųjų informacinių komunikacinių medijų aplinkoje, kultūrinės atminties svarba individui ir bendruomenei, naujųjų technologijų atveriamos galimybės ir keliamos grėsmės, globalizacijos vaidmuo, lietuviškos tapatybės stiprinimas ir sklaida, vertybiniai kultūros aspektai. Išskleistas platesnis kultūros supratimas,

iškeliant kultūrinį sugyvenimo aspektą: kultūra įsitvirtina ir skleidžiasi kaip tam tikroje teritorijoje gyvenančių žmonių ir tautų sugyvenimo su gamta, kultūrine istorine aplinka ir kaimyninėmis tautomis formų visuma, gimtosios kalbos pagrindu formuojanti ir individualius, ir grupinius tapatumus mokykla ir švietimo sistema laikytinos nacionalinės kultūros stuburu.

Trečiajame trijų dienų seminare (2012 m. birželio mėn.) pagrindinės temos skirtos kūrybinio mąstymo ugdymui, pasakojimo meno, kūrybinio rašymo formų ir retorikos dalykams. Pristatytas šiandien tarp moksleivių gyvuojantis folkloras bei jo raidos, sklaidos, turinio ir formos pokyčiai. Aptarti šiuolaikinės komunikacijos ypatumai, teksto kūrimo ir raiškos priemonės, kalbos priemonių galimybės įvairaus stiliaus žanruose, „kitoks“ lietuvių literatūros klasikų (Kristijono Donelaičio, Vinco Krėvės, Balio Sruogos, Juozo Grušo) skaitymas.

Ketvirtajame seminare, kuris vyks 2013 m., ketinama kalbėti apie šiandienos pasaulio ir paveldo sąsajas bei sąveikas: koks inovacijų ir tradicijų santykis formuojant kalbines nuostatas, kaip integruoti kultūros, literatūros ir kalbos paveldą į šių dienų pasaulį ir kt.